

ЯВИЩЕ АДАПТАЦІЇ У СОЦІАЛЬНОМУ КОНТЕКСТІ

THE PHENOMENON OF ADAPTATION IN THE SOCIAL CONTEXT

У статті виокремлюється проблематика явища адаптації та залученості адаптації до соціального контексту. Розглядається специфіка адаптації як механізму, який окреслюється в межах суспільного елементу. Наголошується на тому, що явище залученості адаптації у контексті соціального прояву виявляється в межах залежності соціального середовища, яке знаходиться в межах стабільного або нестабільного залучення, що дає змогу виокремлювати репрезентацію усталеного варіанту нормативної поведінки. Акцентується увага на тому, що прояв залучення кризового суспільства може виокремлювати явище девіації та дезадаптивного залучення в межах соціального середовища. Наголошується на тому, що проблематика дезадаптації в межах суспільства та виокремлення його явища залежать в багатьох аспектах від урахування соціального середовища та його залученості до стабільності суспільних процесів, які дають змогу репрезентувати усталену соціально нормативну поведінку. Акцентується на тому, що соціальне залучення має враховувати специфіку в межах суспільної структури та проблематики девіантного співвідношення, оскільки сама специфіка залучення суспільства є динамічною структурою, що виявляє специфіку виокремлення як одного з елементів розвитку в цілому, так і власне в межах загального середовища і його репрезентацію впливу на індивіда в межах існуючої групи. Проводиться виявлення того, що адаптація як механізм за своїм проявом є елементом, який виокремлюється в межах міждисциплінарного залучення. Виявляється специфіка явища соціалізації в межах контексту проблеми адаптації у соціальному середовищі. Наголошується на тому, що явище соціальної адаптації за своєю суттю виступає у межах процесу активного пристосування особистості до соціального середовища, а саме до його умов, у межах якого відбувається залученість до соціально усталеної поведінки в межах конкретного середовища.

Ключові слова: адаптація, соціальна невизначеність, соціальне середовище, інтерак-

ція, соціальне середовище, соціально-психологічна адаптованість.

The article highlights the problems of the phenomenon of adaptation and the involvement of adaptation in the social context. The article also examines the specifics of adaptation as a mechanism that is defined within the social element. It is emphasised that the phenomenon of adaptation involvement in the context of social manifestation is manifested within the dependence of the social environment, which is within the limits of stable or unstable involvement, which allows us to distinguish the representation of an established version of normative behaviour. The attention is focused on the fact that the manifestation of the involvement of a crisis society can distinguish the phenomenon of deviation and maladaptive involvement within the social environment. It is emphasized that the problem of maladaptation within society and the identification of its phenomenon depends in many aspects on the social environment and its involvement in the stability of social processes that allow representing the established socially normative behaviour. It is emphasised that social engagement should take into account the specifics of the social structure and the problem of deviant correlation, since the very specifics of social engagement is a dynamic structure that reveals the specifics of the allocation of one of the elements of development in general and within the general environment and its representation of the impact on the individual within the existing group. It is revealed that adaptation as a mechanism is an element that is distinguished within the framework of interdisciplinary involvement. The specificity of the phenomenon of socialisation within the context of the problem of adaptation in the social environment is revealed. It is emphasised that the phenomenon of social adaptation inherently acts within the process of active adaptation of the individual to the social environment, namely to its conditions, within which there is involvement in socially established behaviour within a particular environment.

Key words: adaptation, social uncertainty, social environment, interaction, social environment, socio-psychological adaptability.

УДК 159.9

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.64.38>

Ходотаєв А.А.

аспірант факультету психології та спеціальної освіти
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Кононенко А.О.

д.психол.н., професор,
факультет психології та спеціальної освіти
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Вступ. Проблематика адаптації за своїм спектром є явищем міждисциплінарним, оскільки дає змогу виокремлювати специфіку протікання цього процесу в межах багатьох процесів, та одним з актуальних елементів у цьому аспекті є спектр явища адаптації в межах соціального контексту. Варто зазначити, що сама проблематика адаптації в літературі є дослідженою, але в багатьох аспектах виникають прогалини в контексті співвідношення явища соціальної адаптації у контексті кризового залучення суспільного елементу, що дає змогу виокремлювати репрезентацію усталеного нормативного залучення в межах окремого суспільства.

Також у цьому контексті виокремлюється проблематика вияву специфіки між різницями процесів:

1) Адаптації (в межах соціального залучення).

2) Соціалізації.

Між ними виокремлюється явище загального залучення, яке виокремлюється у специфіці соціального контексту, що має характеризуватись аспектами сприйняття нормативного залучення в межах усталеного суспільства, що дає змогу особистості функціонувати в межах окремого середовища. Як наслідок, специфіка кризового залучення у контексті соціальних груп дає змогу виокремити специфіку проти-

кання явища залучення адаптації та дезадаптації. І в цьому контексті важливим залишається специфіка вияву особливостей явища адаптації в межах соціального середовища.

Тут також можна виявити, що проблематика важкості адаптації особистості в межах суспільного елемента виявляє у своєму контексті проблему девіації. І проблематика залучення девіації як такої у своєму контексті є досить актуальною проблематикою, оскільки дає змогу виявити специфіку прояву положення сучасного соціального середовища та його кризовий елемент як такий.

Мета статті полягає у теоретичному аналізі проблематики адаптації та виявленні специфіки процесу у соціальному середовищі.

Основна частина. Проблематика адаптації як такої є тим явищем, яке відрізняється специфікою міждисциплінарного залучення як такого, та одним із його актуальних проявів є окреслення соціального залучення адаптації. Соціальна адаптація як процес характеризується тим, що передбачає пристосування індивіда до залучення у соціальне середовище, що може виражатися через специфіку окремих груп та соціальних інституцій як таких. І в цьому контексті соціальна адаптація актуалізує проблематику залученості до соціальної групи та її явища репрезентації усталеної нормативної поведінки, що дає їй змогу існувати в межах окремого середовища [1, с. 20–21; 10, с. 55–66].

Однією з характерологічних ознак протікання явища соціальної адаптації є активна залученість особистості до процесів, що протікають навколо, та в цьому контексті відбувається залученість до явища соціально-нормативного контексту в межах певного суспільства. Тобто можна сказати, що в межах залученості до соціального середовища актуалізується активність суб'єкта в межах певного середовища під час залученості до суспільного процесу [1, с. 20–21]. У межах цього аспекту актуалізують ще одну специфіку, а саме виокремлення того, що серед специфічного залучення соціальної адаптації виявляють активну участь свідомості, що потім виявляє специфіку прояву та впливу професійного залучення в межах суспільного елемента, що також дає змогу виявляти специфіку залученості до соціальних умов [1, с. 21].

Одним із ключових аспектів є виокремлення проблематики специфіки залучення стабільності процесів ширше в контексті соціального залучення. Так, тут можна виокремити, що в контексті становлення стабільного елемента соціального середовища виокремлюється елемент масового загалу, що виокремлюється через призму соціальних, економічних та політичних залучень як компонент залучення до суспільного елемента [10, с. 62].

Також у цьому контексті можна окреслити ще одну специфіку адаптації в межах соціального елемента як такого, а саме специфіку залученості соціального середовища та явища репрезентації усталених соціальних норм. Так, можна виявити, що специфіка залученості особистості до соціального середовища виокремлюється в межах структури суспільних та міжособистісних відносин, що впливає на контекст залучення особистості до соціального середовища та можливості сприймати й репрезентувати усталені соціальні норми [8, с. 130].

У контексті виявлення самої специфіки адаптації у межах соціального залучення виокремлюють, як правило, залучення явища соціалізації. У межах цього явища можна окреслити те, що соціалізація у цьому аспекті ширше визначається як елемент, який виявляє специфіку прямого процесу і результату включення індивіду у систему суспільної взаємодії через явище прямого засвоєння досвіду нормативного залучення в межах усталеного суспільства [6, с. 100]. У багатьох аспектах можна визначити, що специфікою залучення людини до адаптації в межах певного суспільства можна визначити явище репрезентації макросоціальних структур, що переважно окреслюється в явищі утримання усталеної нормативної поведінки [10, с. 60].

У контексті соціального залучення часто виокремлюють елемент явища соціалізації, яка відбувається як у мікросоціальному, так і у макросоціальному середовищі [11, с. 72–73].

Хоча у цьому контексті варто відзначити, що в літературі можна зустріти співвідношення явища соціалізації та контексту адаптації у межах суспільного елемента як такого [6, с. 100]. Варто наголосити на тому, що специфіка урахування явищ порівняння контексту соціалізації та адаптації в межах соціального середовища окреслюється на специфіці засвоєння соціального досвіду особистістю та залученням цього аспекту до контексту суспільних взаємовідносин, що виокремлюється у контексті загальної діяльності середовища [6, с. 100].

Також можна зустріти вияв того, що соціалізацію як процес розглядають як аспект складового елемента адаптації у межах залучення до суспільного середовища, оскільки у цьому контексті це може бути пов'язано з виявом соціального досвіду та включенням особистості до системи суспільних відносин [6, с. 100–101].

Тому в цьому контексті варто окремо виявити специфіку соціалізації, а саме явище соціалізації можна окреслити як процес активного та пасивного залучення індивіда до суспільних процесів із метою набуття ним усталених цінностей у межах нормативного залучення на рівні мікросоціальному та макросоціальному,

що дає йому змогу існувати в межах соціального середовища [9, с. 61].

Варто також окремо наголосити, що в контексті явища адаптації та залучення до соціального елементу виокремлюють специфіку, яка також виокремлюється в контексті адаптаційного явища, а саме дезадаптацію. Дезадаптацію у соціальному контексті окреслюють як явище порушення активного пристосування особистості до умов наявного соціального середовища [11, с. 73]. У цьому контексті також відзначають, що явище дезадаптації у межах суспільного середовища виокремлює специфіку входження до відповідної соціальної ситуації [11, с. 73].

У межах цього аспекту також виокремлюють специфіку явища інтеграції особистості, що виявляється як неможливість репрезентації усталеним нормативним варіантам поведінки в межах соціального середовища, що може також бути викликано специфікою явища стабільності та нестабільності суспільства, у межах якого знаходиться особистість [11, с. 73].

Висновки. Можна зазначити, що явище адаптації у межах соціального контексту як такого є за своєю суттю необхідною умовою існування в межах суспільства. Також варто наголосити, що значну частину аспекту залучення проблематики адаптації особистості в межах суспільного елемента окреслюють як явище залучення в межах середовища та його стабільності й кризового елемента.

І тут варто акцентувати увагу, що в літературі досить часто за своїм виокремленням порівнюють елементи адаптації у межах соціального контексту та проблематики соціалізації особистості.

У контексті виявлення проблематики залучення особистості до соціального середовища можна виявити специфіку становлення девіації як на індивідуальному рівні, так і в межах окремих груп, що за своєю суттю пов'язано із суттю кризового залучення та проблематикою адаптаційного явища окремого індивіда.

І в контексті аналізу цієї проблематики можна виокремити специфіку вияву девіації, оскільки сама проблематика неможливості вияву засвоєння нормативної поведінки в суспільстві виявляє у собі проблематику:

- 1) Асоціалізації.
- 2) Дезадаптації.

Що виявляє у собі проблему в межах відтворення соціально-нормативного явища у конкретному суспільстві, що може у собі виокремлювати проблематику становлення асоціальних груп та ширшого становлення кризового залучення в межах суспільного середовища як такого.

І в цьому контексті виявлення проблеми актуальності адаптаційного залучення особи-

стості в межах соціального середовища виявляється специфікою явища соціальної норми та кризового елемента (соціально-економічні проблеми, політична нестабільність та ін.), що виокремлює проблему становлення адаптації у соціальному середовищі як такому.

Таким чином, можна наголосити на тому, що за своєю суттю проблематика адаптації у своєму аспекті є досить вагомою проблемою, також в межах врахування соціального середовища. Адаптація в соціальному середовищі є тим проявом, який дає змогу виявити можливість індивіда власне існувати в межах окремого суспільства, а точніше в межах його соціальних процесів. У цьому контексті ще раз варто наголосити на тому, що за своєю суттю соціальна адаптація як процес виокремлюється з явищем соціальної нормативності, оскільки виокремлює активне залучення до соціальних процесів, що допомагає особистості відтворювати усталені соціальні норми.

Також варто зазначити, що дослідження цієї проблематики дає змогу краще виокремити специфіку становлення процесів:

- 1) Адаптації.
- 2) Соціалізації.

І у своєму контексті може мати вагомий внесок під час вияву та дослідження явища ресоціалізації як такої, оскільки це також дає змогу залучити більше можливостей у сфері розроблення соціальних програм та виявити ширше залучення інтеграції особистості до суспільних процесів у межах кризових залучень особистості як такої. Залучення такого явища дає змогу краще зрозуміти специфіку вияву девіації (у межах суспільного залучення) та виявити ризики соціальної дезадаптації, що може призводити до конфліктів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андросович К.А. Феномен соціальної адаптації як предмет наукового аналізу. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2016. № 3. С. 20–24.
2. Блажківський М. Поняття адаптації у сучасній науковій літературі. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2014. Вип. 1. С. 233–242.
3. Гарасимів Т.З. Природні та соціальні детермінанти формування девіантної поведінки людини: філософсько-правовий вимір : монографія. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 420 с.
4. Гамов В.Г. Психологічні особливості адаптації студентів. *Проблеми загальної та педагогічної психології*. 2004. Т. 6. Вип. 8. С. 234.
5. Дідух М. Проблеми й основні напрями адаптації студентів до умов навчання в закладах вищої освіти. *Юридична психологія*. 2019. Т. 25. № 2. С. 61–68.
6. Козубовська І., Шикітка Г. Наукові підходи до розуміння термінів «адаптація» і «соціалізація» особистості. *Педагогічні інновації у фаховій освіті*. 2019. Вип. 10.

7. Киричук В.О. Розвиток та соціалізація особистості у сучасному суспільстві. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2014. № 11. С. 22–26.
8. Мельничук М. Психосоціальна адаптація як необхідна умова пристосування до нових умов існування. *Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія*. 2016. № 53. С. 126–134.
9. Москаленко В.В. Соціалізація особистості : монографія. Київ : Фенікс, 2013.
10. Орбан-Лембрик Л. Вплив кризових і стабільних періодів життя людини на процес її соціалізації у суспільстві. *Психологія і суспільство*. 2003. № 2. С. 55–66.
11. Орбан-Лембрик Л. Залежність поведінки особистості від впливу проблемного соціуму. *Психологія і суспільство*. 2004. № 1. С. 71–82.
12. Поспелова І., Косьянова О., Клосс Г. Особливості соціально-психологічної адаптації осіб із різним ставленням до невизначеності. *Наука і освіта*. 2023. № 2. С. 110–119.
13. Профілактика порушень адаптації молоді до повсякденних стресів і кризових життєвих ситуацій : навчальний посібник / за наук. ред. Т.М. Титаренко. Київ : Міленіум, 2011. 272 с.
14. Ткачишина О.Р. Особливості соціально-психологічної адаптації особистості в умовах кризових ситуацій. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія «Психологія»*. 2021. Т. 32(71). № 3. С. 93–98.
15. Тюття Л.Т., Іванова І.Б. Соціальна робота (теорія і практика) : навчальний посібник. Київ : ВМУРОЛ «Україна», 2004. С. 185–191.